

BRABANTS GOUD

DE GEELDERS • HET DOMMELDAL • DE BEERZE

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK Rewilding Nederland gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het natuurrealisatieproject Brabants Goud in Het Groene Woud. Per 1 december 2023 beschikten we over ruim 403 hectare grond. De ARK-methode: we verwerven gronden, zorgen voor de natuurinrichting en het tijdelijk beheer ervan. Ons meest recente Brabants Goud-perceel ligt aan het Bakkerspad (Nijnsel).

Een zandweg bij Het Hoefje in Olland

BERT VERVOORT

ZANDWEGEN IN DE GEELDERS

Zandwegen in De Geelders hebben een grote cultuurhistorische waarde en zorgen voor meer biodiversiteit. Reden genoeg dus om ze niet te laten omploegen of verharden. Inmiddels hebben we diverse zandwegen in De Geelders in eigendom om ze beschermen. Deze dragen we in de toekomst over aan nabijgelegen grondeigenaren zoals Brabants Landschap en de Marggraff Stichting. Ze blijven toegankelijk voor wandelaars en fietsers, om zo van de leembossen te kunnen blijven genieten.

Deze vier kraanvogels overnachtten op 17 november jl. op de Goossen Bunder aan de rand van De Scheeken
DIRK EIJKEMANS

BIJZONDERE WAARNEMINGEN

EEN MASSA KRAANVOGELS

Het was een indrukwekkend gezicht: de enorme groep kraanvogels die op 17 november 2023 neerstreek in De Scheeken bij Liempde. Zo kozen vier vogels de Goossen Bunder (bij de Liempdse Rouwbommel) uit om er te overnachten. Andere zochten verspreid over De Scheeken een plekje.

Dirk Eijkemans en Sjors de Kort legden de vogels vast op foto en film. Want dat ze hier zo massaal het land in 'doken' was behoorlijk bijzonder. Normaal gesproken zien we kraanvogels in november vooral overtrekken, met duizenden tegelijk, op weg naar het zuiden. Hier is een deel van de vogels vorige maand vermoedelijk verrast door een weersomslag waarbij een fiks regenfront op ze

af kwam. De kans is groot dat ze in paniek raakten, omdraaiden en uiteindelijk in De Scheeken zijn geland om te overnachten, onder meer bij Liempde.

[Bekijk hier](#) het korte filmpje dat Sjors de Kort maakte van de kraanvogels boven De Scheeken.

BEEKSCHE WATERLOOP EN DE GEELDERS

In de vorige editie van de nieuwsbrief kondigden we het al kort aan: er is een visie in de maak voor de Beeksche Waterloop in het gebied Hooge Beek in De Geelders. Samen met Waterschap De Dommel en eco-hydroloog Klaas van der Laan onderzoeken we hoe we de natuurlijke loop van de beek in ere kunnen herstellen.

De natuurlijke loop van de Beeksche Waterloop is nog aanwezig. Die kun je het beste zien op de digitale hoogtekartaart van Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Daarop zie je de weg tussen Boxtel en Schijndel, inclusief het dal van de Beeksche Waterloop. Dit bevindt zich vooral ten westen van de Boxtelseweg (tussen Olland en Gemonde) in De Geelders.

STROOMDAL

Verder stroomopwaarts loopt de Beeksche Waterloop tot ongeveer de Petruskapel in Olland. Door een groot deel van dit stroomdal stroomt geen water meer. Er blijft wel water staan in een bijzonder mooie laagte.

Lees verder op pagina 4

Het stroomdal van de Beeksche Waterloop bij Olland in De Geelders • JOS VAN OOIJEN

- ① Beeksche Waterloop
- ② Boxtelseweg
- ③ Dal vd Beeksche Waterloop
- ④ Boxtel
- ⑤ Schijndel

Hoogtekartaart van het gebied waar de Beeksche Waterloop doorheen stroomt • AHN

Vervolg van pagina 3

BEEKSCHE WATERLOOP ALS GRENS?

De Beeksche Waterloop vormde eeuwenlang de grens tussen de voormalige gemeenten Sint-Oedenrode en Schijndel (nu samen de gemeente Meierijstad). De gemeentegrenzen zijn aan het einde van de middeleeuwen, waarschijnlijk rond 1300, ontstaan. Op dat moment was de Beeksche Waterloop er dus al. Bijzonder: die grens volgt op ons perceel Hooge Beek niet de natuurlijke loop zoals we die op de AHN-hoogtekaart zien. Ze volgt namelijk een door mensenhanden gegraven loop aan de oostkant van de weg Gemonde – Olland. Op dit moment werkt Bureau van Nierop aan de leembosinrichting van Hooge Beek. Hierbij speelt de integratie van bomen en het water van de Beeksche Waterloop een belangrijke rol.

Op deze kaart uit ca. 1900 van het ARK-perceel Hooge Beek (tussen de rode lijnen, met heel veel kleine perceeltjes) is vanaf het hoekje de waterloop gegraven. De verzameling gronden is na ruim 100 jaar niet meer; nu is het één groot perceel van 11 hectare.)

De zeldzame grote vos - DIRK EJKEMANS

FLADDERENDE VLINDERS

De zeldzame grote vos, het oranjetipje en het koevinkje. Drie vlindersoorten die zich vrolijk ophouden in De Geelders, zag vlinderspecialist Joep Steur. Hij kwam ze tegen bij zijn vlinderinventarisatie, afgelopen jaar op de ARK-gronden in De Geelders. Goed nieuws, want het is een indicatie dat de natuur hier floreert.

Joep spotte ook andere soorten zoals het landkaartje en de kleine vuurvlinder. Of hun aanwezigheid blijvend is, weten we volgend jaar, na Joeps inventarisatie die voor 2024 op de planning staat.

Deze steilrand in De Maai (Liempde) is wat afgevlakt, maar nog steeds zie je het verschil tussen akker (helemaal rechts) en beemd • BERT VERVOORT

STEILRANDEN AAN DE DOMMEL

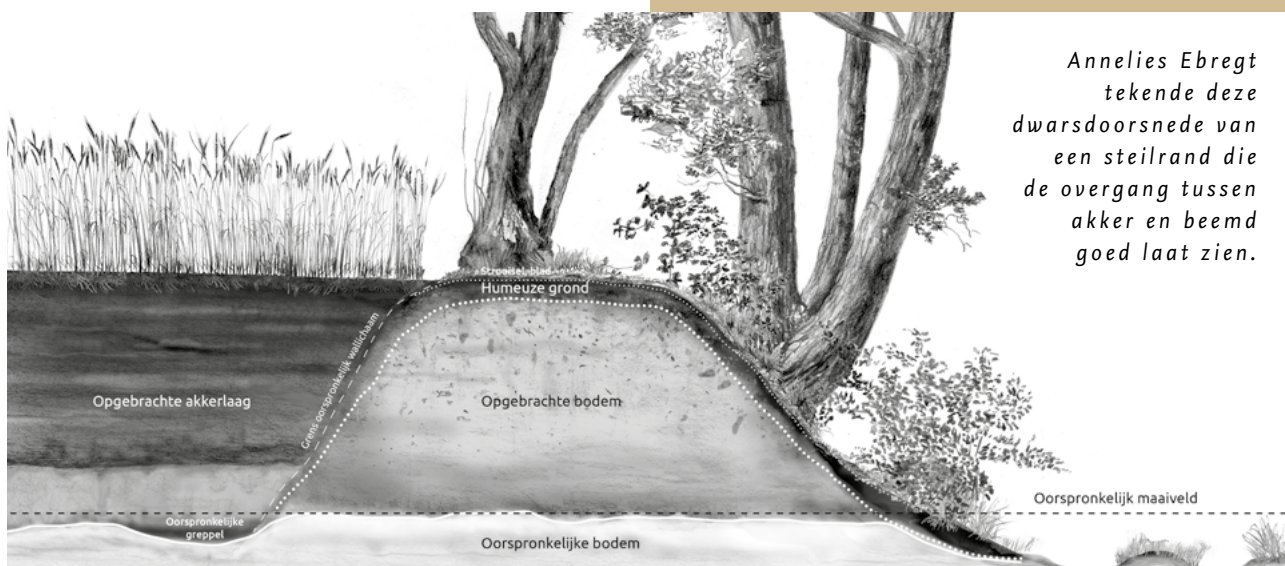
Op veel plaatsen aan de Dommel vind je nog mooie, waardevolle steilranden. Ook de ARK-gronden aan de Kerkakkers (Liempde) en de Dommelgronden in Nijnsel worden erdoor begrensd. Maar wat zijn dat eigenlijk, steilranden?

Steilranden vormen de steile overgangen van akkers naar beemden. Dat ze zo steil zijn, komt door de mens: vroeger hoogden boeren continu hun akkers op, de beemden lieten ze met rust. Om hun runderen van de beemden weg

te houden, stonden op de rand tussen akker en beemd vaak flink wat bomen of andere houtwallen. Daardoor viel eigenlijk helemaal niet zo op dat er door die continue akkerophoging een steile overgang ontstond. Die werd pas zichtbaar bij het verwijderen van de bomen/houtwal.

1 METER 20

Steilranden zijn dus geen randen die door water zijn uitgesleten. Het zijn door mensen gemaakte landschapselementen. Aan de Dommel vind je steilranden van soms wel 120 centimeter hoog. Om het Dommellandschap nog 'leesbaarder' te maken, juichen we het beplanten van steilranden toe. Zo herkennen we deze typische plekken en hoogteverschillen beter in het landschap.

Annelies Ebregt tekende deze dwarsdoorsnede van een steilrand die de overgang tussen akker en beemd goed laat zien.

FOTO-IMPRESSIE

NATTE NATUURPAREL

Het Groene Woud als natte natuurparel... Na een kletsnatte november en december is die kwalificatie meer dan terecht. Deze foto's, onder meer van een (jaarlijks) overstromende Dommel, laten dat duidelijk zien.

Op 17 november lag de grens van Liempde en Olland er fotogeniek bij, met veel water in het beekdal van de Dommel. Het bos De Hooge Heijnsseel en de Herscheweg zijn goed zichtbaar.

MARTIEN ROESTENBURG

Bovenaan de foto is de Dommel op de grens van Olland en Liempde goed zichtbaar. Onderaan de foto stroomt de Grootte Waterloop. Ook uitkijktoren 't Meulke (helemaal rechts) is te zien.

MARTIEN ROESTENBURG

Op De Hemel in Velder waren in november de gegraven slenken goed zichtbaar na talrijke regenbuien.

MARTIEN ROESTENBURG

DE ALLERKLEINSTE

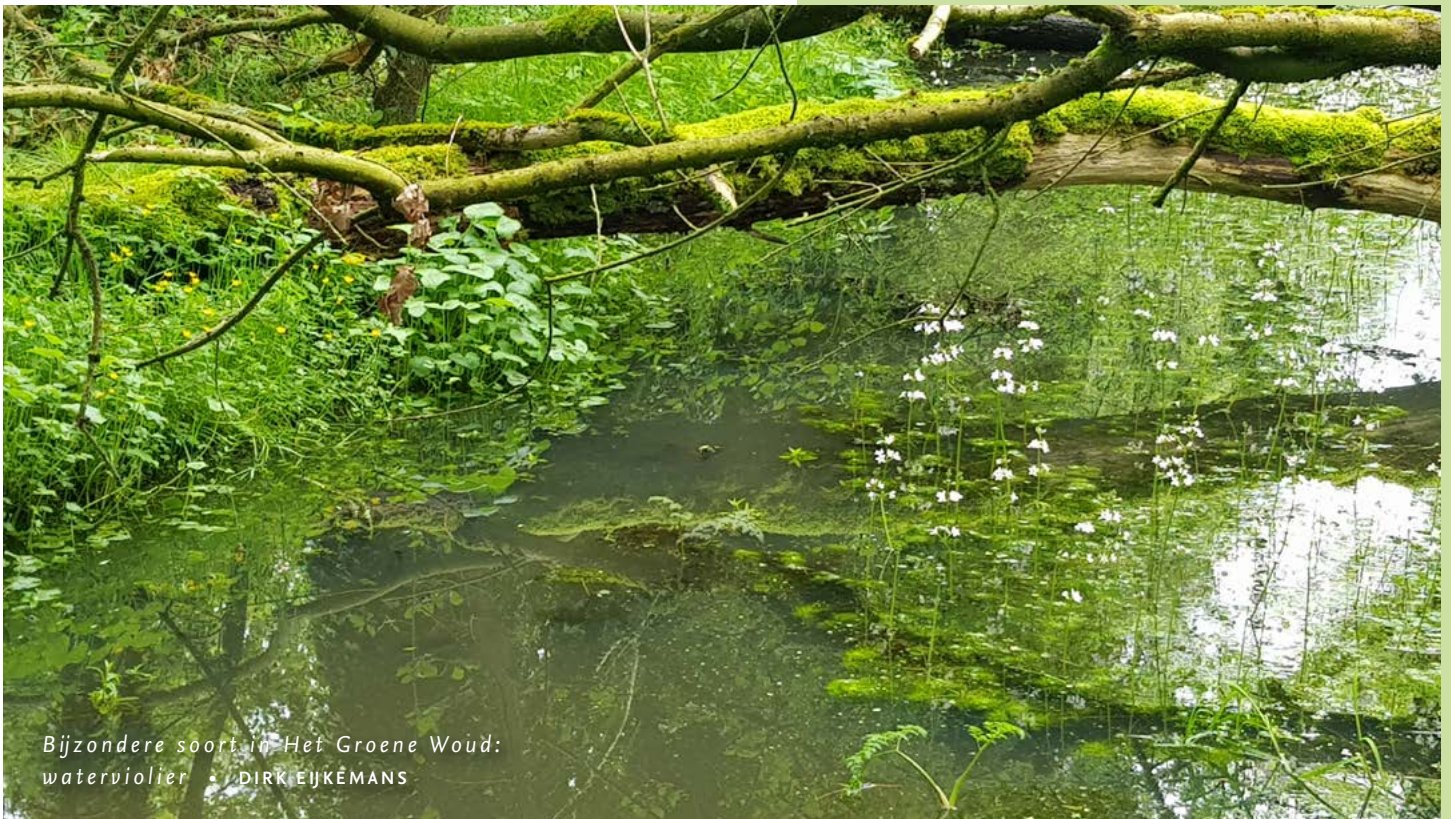
BOKJE IN DE GEELDERS

In de Leemskuilen in De Geelders ontdekte Dirk Eijkemans eind november een bokje, de kleinste snip die we in Nederland kennen.

Bokjes, die in de wintermaanden vaak op doortrek zijn, lijken op watersnippen maar dan een flink formaatje kleiner. Niet alleen daardoor zijn ze vaak niet goed te zien, ze hebben ook uitstekende camouflagekleuren waar

Een bokje, eind november in de Leemskuilen in De Geelders • DIRK EIJKEMANS

ze bij verstoring volledig op vertrouwen. Vaak heb je ze daardoor pas in de smiezen als je er bijna bovenop gaat staan. Als er vorst is, zijn er betere kansen er eentje te spotten: dan houden ze zich vaak op in kwelsloten. Een bokje maakt geen geluid. De vogel vliegt in stilte omhoog om na een korte vlucht weer te landen. In de lucht herken je ze aan hun kleine formaat, de korte snavel en de ietwat puntige staart.

*Bijzondere soort in Het Groene Woud:
waterviolier • DIRK EIJKEMANS*

NIEUWS UIT HET DOMMELDAL

KANSEN VOOR BOS TOT AAN HET WATER

Langzaam maar zeker verdwijnt het agrarisch gebruik van percelen aan de Dommel, zoals bij het ARK-deelgebied Neep Hool nabij Sint-Oedenrode (Nijnsel). Dat opent de weg naar kansen voor een bos tot aan de oevers van de rivier. Hiervoor is wel hydrologisch herstel van het gebied nodig. We onderzoeken nu de mogelijkheden, samen met Staatsbosbeheer die er hooilanden heeft, en Waterschap De Dommel.

Neep Hool is onderdeel van één van de Natte Natuurparels in het Natuurnetwerk Brabant. Het Natte Natuurparel-beleid is erop gericht om kwetsbare 'natte' natuur te behouden en te herstellen. Op dit moment is van 'natte' natuur of bijzondere natuurwaarden in Neep Hool nog geen sprake. Het bestaat nu nog uit weinig soortenrijk grasland, begraasd door paarden. Maar de omstandigheden net buiten het gebied stemmen optimistisch dat de potentie voor een succesvol herstel er wel degelijk is. We troffen in de omgeving namelijk soorten aan zoals holpijp, waterviolier

en dotterbloem. Deze zijn een aanwijzing dat er lokaal diepe kwel (mineraalrijk grondwater) voorkomt. Hoe meer kwel, hoe groter de kans dat de natuurwaarden zich hier herstellen. Met hydrologische maatregelen helpen we dat herstel een handje. We creëren er bovendien kansen mee voor bosontwikkeling tot aan de Dommel. Daarmee dienen we nóg een doel waar we ons sterk voor maken: het verbinden van leembossen in het Dommeldal. Een bos in Neep Hool kan dan uitstekend fungeren als onmisbaar 'verbindingsbos'.

In de omgeving van Neep Hool groeit de zeldzame dotterbloem • DIRK EIJKEMANS

7E GEELDERSBERAAD

TERUGBLIKKEN EN VOORUITKIJKEN

De natuur haar glans (terug)geven en rewilden, is geen verdienste van ARK alleen. Daar zijn veel meer partijen bij betrokken. Deze zijn vertegenwoordigd in het Geeldersberaad dat we in 2019 oprichtten. Hierin zitten organisaties die zich op professioneel vlak eveneens met De Geelders bezig houden. Op 30 november jl. hielden we onze zevende bijeenkomst. Daarin keken we terug en blikten we vooruit op de ARK-projecten in De Geelders.

In 2020 lag het perceel Hooge Beek (12 hectare) er zo bij. Binnenkort wordt het ingericht als leembos, op basis van het ontwerp van Bureau van Nierop • BERT VERVOORT

Zo spraken we met elkaar over de (naderende) afronding van onze eerste drie Geeldersprojecten in Savendonk, Geelders-Noord en het deel tussen De Geelders en de Dommel. Verder presenteerden we de eerste resultaten van het houtsniponderzoek. Ook de aankomende natuurgrondruil stond op de agenda. Hierbij dragen we 64 hectare aan ARK-percelen over aan onder meer Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Waterschap Aa en Maas en particulieren. Bijzonder is dat we bij deze ruil ook percelen uit de kern van het Wijboschbroek betrekken. Tot slot gaf Jac Hendriks (Bureau van Nierop) een inkijkje in de voortgang van de leembosinrichting op ons perceel Hooge Beek aan de Beeksche Waterloop.

UPLOADEN MAAR!

FOTO-TIJDLIJN 'SAVENDONK'

Op de hoek Savendonksestraat/Schutstraat in De Geelders staat sinds de zomer van 2023 een fotopaal van Trees for All. Hier kun je met je smartphone het perfecte plaatje 'schieten' van de aanplant op het ARK-perceel erachter. Daar staan onder meer jonge fladderiepen en wegedoorns, mede mogelijk gemaakt door donateurs van Trees for All.

De fotopaal (met eenvoudige instructie) is bedoeld om een tijdlijn te maken van de ontwikkeling van de autochtone bomen en struiken. Trees for All verzamelt hiervoor alle foto's die mensen met behulp van deze paal met hun smartphone maken. Het levert prachtige beelden op van een groeiend bos, steeds vanuit dezelfde positie gefotografeerd. Handig: je kunt je foto ter plekke uploaden, rechtstreeks naar de website van Trees for All. Hiervoor hoeft je alleen maar de QR-code te scannen die op de fotopaal zit. Dankzij enthousiaste uploaders zijn er al veel foto's van het opgroeiende leembos beschikbaar. [Klik hier](#) voor een beeldimpressie.

300 BOMEN EN STRUIKEN

HET BOXTELSE GEBOORTEBOS GROEIT

Op 25 november jl. hebben zo'n dertig families in totaal 300 fladderiepen, wilde kardinaalsmutsen en andere autochtone bomen en struiken geplant. Dat gebeurde op een ARK-perceel aan de Smalvelderstraat in de Liempdse Scheeken. Hier staat sinds 2022 het Boxtelse geboortebos, een initiatief van de gemeente Boxtel. De organisatie van de plantdag was in handen van Natuurwerkgroep Liempde, wij zorgden naast perceelruimte voor de beplanting.

De bomen en struiken van deze 2023-editie vertegenwoordigen alle baby's die sinds 1 juli 2022 in de gemeente zijn geboren. De komende jaren vindt er elk jaar zo'n plantdag plaats zodat er in 2030 een jong leembos van formaat staat, pal tegen De Scheeken aan. Dit bosgebied wordt dankzij de plantdagen dus steeds een beetje groter, precies wat we in Het Groene Woud willen. Prettige bijkomstigheid: het zijn kinderen en hun (groot)ouders die op deze plantdagen zelf een handje meehelpen. Dat vergroot meteen de betrokkenheid van diverse generaties inwoners bij bos en natuur. Nu er weer 300 bomen en struiken in het geboortebos bij zijn gezet, neemt de natuur het over. De vrijwilligers van Natuurwerkgroep Liempde houden qua beheer een oogje in het zeil.

Ouders en kinderen plantten zelf een boom of struik in het Boxtelse geboortebos op ons perceel aan de Smalvelderstraat in Liempde.

JANNEKE VAN ENGELEN

FIJNE FEESTDAGEN!

Het ARK-team wenst je vanuit Het Groene Woud hele fijne feestdagen en alle goeds voor het nieuwe jaar!

Winter in De Geelders • DIRK EIJKEMANS

VRAGEN STAAT VRIJ!

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, het Dommelberaad en het Beerzeberaad. Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu. Inmiddels ontvangen meer dan 1400 geïnteresseerden de nieuwsbrief direct in hun mailbox en wordt hij in vele netwerken verspreid. Heeft u deze nieuwsbrief via-via ontvangen en wilt u deze voortaan rechtstreeks van ARK toegestuurd krijgen? Stuur dan een e-mail naar info@ark.eu onder vermelding van 'Aanmelden nieuwsbrief Brabants Goud'. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van 'Afmelden nieuwsbrief Brabants Goud'.

GEELDERSBERAAD: Provincie Noord-Brabant, Groen Ontwikkefonds Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meijerstad, Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, Marggraff Stichting, Harry Suilen Advies en ARK Rewilding Nederland.

DOMMELBERAAD: Provincie Noord-Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meijerstad, Son en Breugel, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Harry Suilen Advies, Rentmeesters Meijs en Van Soest en ARK Rewilding Nederland.

BEERZEBERAAD: Natuurmonumenten, Provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, gemeente Oirschot, Meijs Rentmeesterskantoor en ARK Rewilding Nederland.